

Ukraina sõjapõgenike mõju hõivele ja majandusele

Eestis on Ukraina põgenike tööturule kaasamine läinud paremini kui teistes Euroopa riikides. Tööga on hõivatud enam kui pooled tööealistest Ukrainast saabunutest, kokku ligikaudu 27 000 inimest. Põgenike ja nende lähedaste toetamise kulud Eestis on suurusjärgus 0,6–0,8% SKP-st, mis on kooskõlas Arenaguseire Keskuse sõja alguses tehtud [prognoosiga](#). Samas põgenike osalemine tööturul ja majanduses elavdab majandust: oodatav lisandväärtuse kasv 2023. aastal on Centari prognoosi kohaselt 142 miljonit eurot ning täiendav maksutulu 56 miljonit eurot.

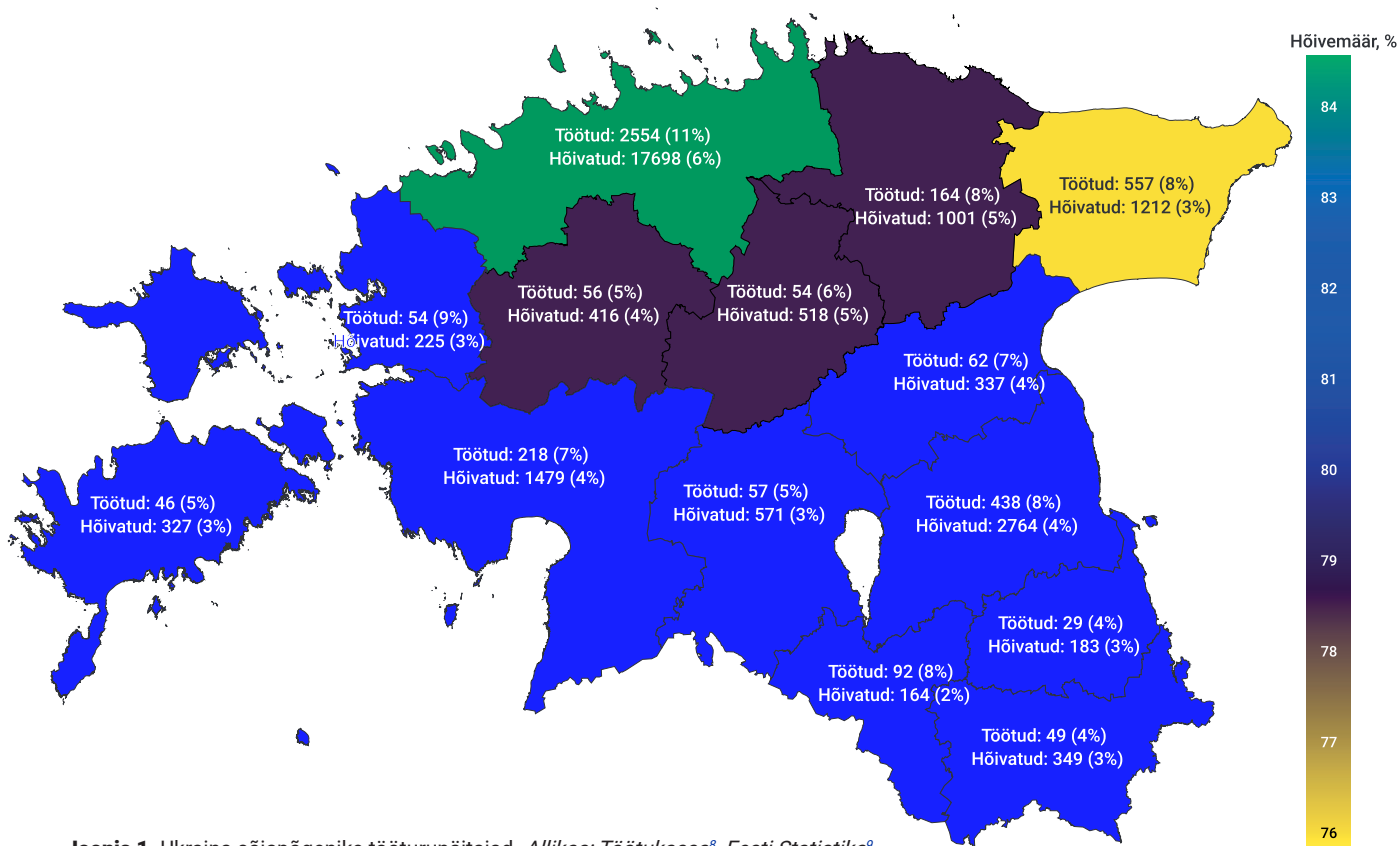
Majanduse madalseisu tõttu on vajadus töötajate, sealhulgas Ukrainast saabunud rahvusvahelise kaitse saanud inimeste järele suure tõenäosusega vähenemas. Teisalt töötab suur osa saabunutest töökohtadel, mille jaoks nad on ülevalitseeeritud. Võimaldades põgenikel rakendada oskustele vastavatel töökohtadel, kasvaks nende töökoha-kindlus, sissetulek ja majanduslik kasu Eestile.

Töökäte vajadus Eestis on olnud kõrge, mis on toetanud põgenike hõivet. Septembri seisuga on Eestis ligi 36 000 ajutise kaitsega ja 37 000 elamis- või tööloaga Ukraina päritolu inimest^{1,2}. 67% neist on tööealised vanuses 20–64 aastat³. Septembri alguse seisuga oli ajutise kaitse või elamis- või tööloaga Ukraina päritolu inimestest hõivatud ligikaudu 27 000 inimest, mis moodustab tööjõust kuni 4%⁴.

Ukrainast Eestisse saabunud 20–64-aastastest töötab 44%, siinhulgas ajutise kaitsega saabunutest töötab 53%.

Ukrainast saabunute osalemine tööturul on suurendanud hõivatute arvu Eestis. Käesoleva aasta II kvartali võrdluses on 20–64-aastaste arv rahvastikus suurenenud ligi 28 000 võrra ning tööga hõivatute arv ligi 20 000 inimese võrra, mis olulises osas tuleneb põgenike lisandumisest⁵.

Võrreldes teiste Euroopa riikidega on Eestis põgenike lõimumine tööturule läinud paremini^{6,7}. Kuid siiski on tööealiste põgenike seas hõivatuid vähem ja töötuid rohkem kui kohalike seas. Põgenike osakaal töötutest on suurem Harju- ja Ida-Virumaal, kuid just Ida-Virumaal võivad tööturuvõimalused olla ahtamad.

Joonis 1. Ukraina sõjapõgenike tööturunäitajad. Allikas: Töötukassa⁸, Eesti Statistika⁹

Selgitus: Kaardil värvidega on kujutatud piirkonna hõivatute osakaalu; kaardil arvudega on esitatud registreeritud töötute ja hõivatute arvud rahvusvahelise kaitsega Ukrainast saabunute arv ja vastavalt nende osakaal kõigist töötutest ja hõivatutest.

Vaatamata kiirele tööturule sisenemisele on sõjapõgenikud pigem asunud tööle kättesaadaval töökojal, mitte täpselt nende oskustele vastavatel töökohtadel. Hõivatud ja mitte-hõivatud sõjapõgenikest ligi pooltel on kõrgharidus¹⁰. Kuid kui ajutise kaitse saanutest töötab tippspetsialistina ligi 4% ja keskastme spetsialistina ligi 2%, siis kõikidest Eesti tööturul hõivatutest vastavalt ligi 20% ja 11%¹¹. Põgenike kvalifikatsioonile vastav hõive on väljakutse enamuses Euroopa riikides ja vajab muuhulgas oskuste tunnustamist haridussüsteemis¹².

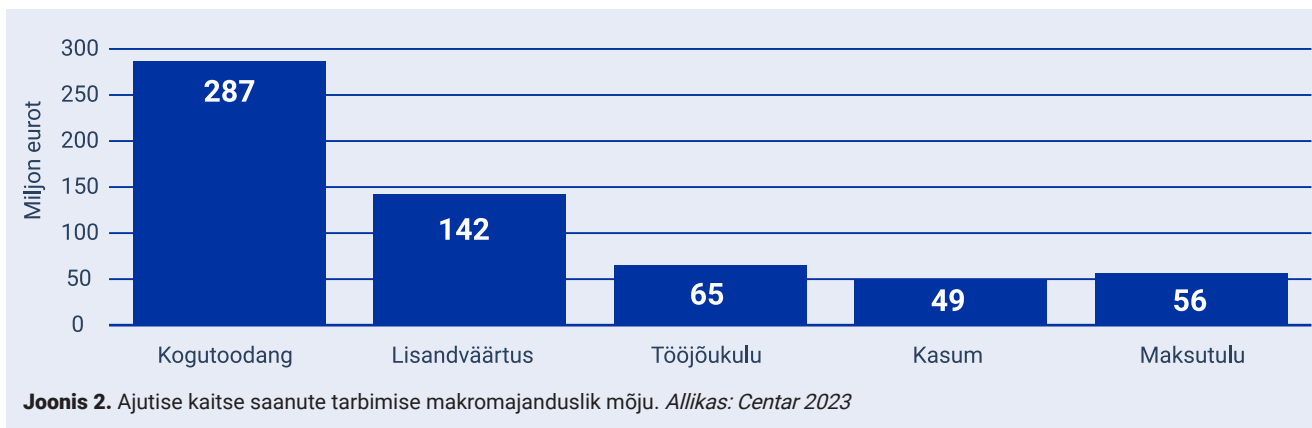
Tõine sissetulek võimaldab sõjapõgenikel iseseisvalt toime tulla. 31% ajutise kaitse saajatest ja 44% Eesti rahvastikust, sealhulgas mittekodanikest teenivad tulu ning ajutise kaitse saajad teenivad tööturul keskmiselt ligi 70% rahvastiku keskmisest ja 86% mittekodanike keskmisest teisest sissetulekust¹³.

Põgenike järkjärgult oskustele vastavale tööle asumisel jõuavad sisserännanud püsirahvastikule sarnasele sissetulekutasemele, mis tähendab ka, et riigile laekuvad iga-aastased tulud ületavad kulusid hiljemalt kümnenääd lõpuks¹⁴.

2022. aasta lõpus oli ajutise kaitse saanud inimeste Eestis teenitud keskmine netotöötasu suurusjärgus 414 eurot, millele lisandus teistes riikides kaugtööga teenitud tasu keskmiselt 54 eurot. Tõisele tulule lisaks saadi toetust või hüvitistena Eesti riigilt keskmiselt 219 eurot ja Ukraina riigilt 21 eurot, ning Ukraina lähedastelt saadi abi keskmiselt 38 eurot¹⁵.

Ukraina sõjapõgenike abistamisega kaasnevad küllalt suured kulud, mis aga jäävad siiski väiksemaks kui 1% SKP-st. Eesti avaliku sektori kulutused põgenike toimetulekule, tervishoiule ja haridusele on tarvilikud investeringud, mis muuhulgas loovad võimalusi tööle asumiseks. Sõja alguses hindasid Arenguseire Keskus ja Centar, et sõjapõgeniku aitamise kulu saab olema suurusjärgus 7590 eurot¹⁶, mis eeldatud 30 000 Eestisse jääva põgeniku kohta moodustas summaarselt ligi 227 miljonit eurot. 2022. aasta tegelikeks kuludeks on Rahandusministeerium arvanud umbes 224 miljonit eurot ehk umbes 0,6% SKP-st. Kavandatud kulud 2023. aastaks on 304 miljonit eurot ehk umbes 0,8% SKP-st. Siinjuures küll tegelik põgenike arv võrreldes eelhinnanguga on suurem ja kulud saanud ajutise või rahvusvahelise kaitse taotlenud põgeniku kohta mõnevõrra väiksemad – 6281 eurot.

Saabunud põgenike toetamiseks tehtavad kulutused elavad aga ka Eesti majandust, sest toetavad tööhõivet ning suurendavad nõudlust Eestis tarbitavate toodete ja teenuste järele. Eesti kohta on hinnatud, et keskmiselt kulutas üks täisealine ajutise kaitse saanu kaupadele ja teenustele Eestis 797 eurot. 25 292 täisealise ajutise kaitse saanud inimese kohta teeb see kokku hinnanguliselt 242 miljoni euro väärtuses kulutusi aastas ja tarbimise kasvu tulemusel suureneb kogutoodang 287 miljoni euro võrra aastas. Lisandväärtus kasvab 142 miljoni ja maksutulu 56 miljoni euro võrra aastas¹⁷.

Viited:

- 1 Politsei- ja Piirivalveamet. [Eestisse saabunud Ukraina sõjapõgenike arv](#). Vaadatud 11.09.2023.
- 2 Eesti Statistika. [Ukrainlased Eesti tööturul](#). Vaadatud 11.09.2023.
- 3 *Ibid.*
- 4 *Ibid.*
- 5 Eesti Statistika. [TT330: 15-aastaste ja vanemate hõiveseisund](#). Vaadatud 11.09.2023.
- 6 OECD (2023). [What We Know about the Skills and Early Labour Market Outcomes of Refugees from Ukraine](#). OECD Policy Responses on the Impacts of the War in Ukraine.
- 7 European Union Agency for Fundamental Rights (2023). [Barriers to Employment of Displaced Ukrainians](#). LU: Publications Office.
- 8 Eesti Töötukassa. Statistika ja uuringud. [Rahvusvahelise kaitse saajad](#). Vaadatud 11.09.2023.
- 9 Eesti Statistika. [Ukrainlased Eesti tööturul](#). Vaadatud 11.09.2023.
- 10 Lees, K.; Espenberg, K. (2022). [Ukraina sõjapõgenikud Eestis. Teemapaber nr 4: Tööturg](#). Tartu. Tartu Ülikool.
- 11 Eesti Statistika. [Ukrainlased Eesti tööturul](#). Vaadatud 11.09.2023.
- 12 PES Network (2019). [Key Considerations on Labour Market Integration of Refugees and Asylum-Seekers 2019](#).
- 13 Anspal, S., Järve, J., Kadarik, K., Kallaste, E., Kivi, L., Sõmer, M. (2022). [Ukraina sõjapõgenikud Eestis: ajutise kaitse saajad tööturul](#). Eesti Rakendusuuringu Keskus CentAR.
- 14 Arenguseire Keskus (2022). [Ukraina sõjapõgenike pikaajaline mõju Eesti riigi tuludele ja kuludele](#).
- 15 Centar (2023). [Ukraina sõjapõgenike kulutuste mõju Eesti majandusele](#).
- 16 Arenguseire Keskus (2022). [Ukraina sõjapõgenike pikaajaline mõju Eesti riigi kuludele ja tuludele](#).
- 17 Centar (2023). [Ukraina sõjapõgenike kulutuste mõju Eesti majandusele](#).